

I. megoldás. A vizsgált kifejezés szimmetrikus, így felírható $x + y (= 1)$ és $xy = t$ polinomjaként. Valóban:

$$A(x, y) = xy^4 + x^4y = xy(x^3 + y^3) = xy[(x + y)(x^2 - xy + y^2)].$$

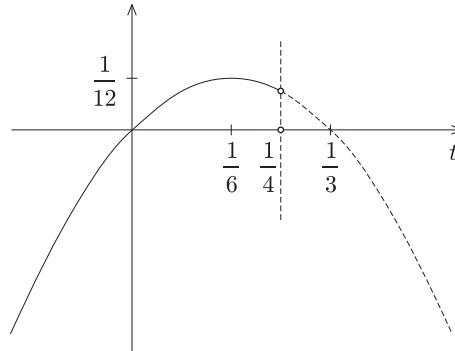
Mivel $x^2 - xy + y^2 = (x + y)^2 - 3xy$, azért

$$A(x, y) = xy[(x + y)((x + y)^2 - 3xy)] = xy(1 - 3xy).$$

Ha $x + y = 1$, akkor az $xy = t$ szorzat értékkészlete a $] -\infty; 1/4]$ intervallum, ugyanis az

$$\left. \begin{array}{l} x + y = 1 \\ xy = t \end{array} \right\}$$

egyenletrendszerből kapott másodfokú egyenlet diszkriminánsa $D = 1 - 4t$, az egyenletrendszernek akkor és csak akkor van valós megoldása, ha $t \leq \frac{1}{4}$.

1. ábra

Az $x + y = 1$ feltétel esetén tehát a kétváltozós $A(x, y)$ polinom értékkészlete az $I =] -\infty; 1/4]$ intervallumon megegyezik az $f(t) = t(1 - 3t)$ függvény értékkészletével (1. ábra). A valós számok halmazára kiterjesztett f függvényt a $t = \frac{1}{6}$ helyen veszi föl az abszolút maximumát és ez az érték $f\left(\frac{1}{6}\right) = \frac{1}{12}$. Mivel $\frac{1}{6} \in I$, azért ennyi az I intervallumon értelmezett $f(t)$ függvény maximuma, tehát a szóban forgó $A(x, y)$ legnagyobb értéke is az $x + y = 1$ feltétel esetén.

Pálincás Csaba (Szolnok, Verseghy F. Gimn. 9. évf.)

Megjegyzések. 1. A megoldók többsége az $xy^4 + x^4y$ kifejezést az $x + y = 1$ feltételt felhasználva $-3\left(xy - \frac{1}{6}\right)^2 + \frac{1}{12}$ alakba írta. Több mint 100 dolgozatban ezek után minden további nélkül olyasmi szerepelt, hogy eszerint a keresett maximum értéke $\frac{1}{12}$. Ez csak akkor igaz, ha az összeg első tagja, $-3\left(xy - \frac{1}{6}\right)^2$ fölveszi a 0 értéket, azaz van olyan x és y , melyek összege 1, szorzatuk pedig $\frac{1}{6}$. A megoldásból ez kiderül, bár ott ezeket az értékeket nem számoltuk ki. Az

$$\left. \begin{array}{l} x + y = 1 \\ xy = \frac{1}{6} \end{array} \right\}$$

egyenletrendszer megoldásával nyomban adódnak a változóknak azok az értékei, amelyekre $A(x, y)$ maximális: $\{x, y\} = \left\{ \frac{3 - \sqrt{3}}{6}, \frac{3 + \sqrt{3}}{6} \right\}$.

2. A feladat eredménye szerint ha $x + y = 1$, akkor $xy^4 + x^4y \leq \frac{1}{6}$. Ebben a formában arra a ritkább jelenségre láthatunk példát, amikor egy szimmetrikus egyenlőtlenségben nem a változók egyenlő értékeire kapjuk a maximumot.

II. megoldás. A feladatot a differenciálszámítás alkalmazásával oldjuk meg. Az eredetileg kétváltozós függvényt az $y = 1 - x$ helyettesítéssel egyváltozós polinomná írhatjuk:

$$f(x) = x(1 - x)^4 + x^4(1 - x).$$

Írjuk föl a függvény deriváltját, majd a hatványozás elvégzése után rendezzük a polinomot:

$$f'(x) = (1 - x)^4 - 4x(1 - x)^3 + 4x^3(1 - x) - x^4 = -12x^3 + 18x^2 - 8x + 1.$$

Az eredeti kétváltozós polinom szimmetrikus, így teljesül, hogy $f(x) = f(1 - x)$. A deriváltra nézve innen $f'(x) = -f'(1 - x)$ adódik, azaz $f'\left(\frac{1}{2}\right) = -f'\left(\frac{1}{2}\right)$ és így $f'\left(\frac{1}{2}\right) = 0$ következik. Ennek alapján a derivált szorzattá alakítható:

$$f'(x) = \left(x - \frac{1}{2}\right)(-12x^2 + 12x - 2).$$

A másodfokú tényezőnek két valós gyöke van, $x_1 = \frac{3 - \sqrt{3}}{6}$ és $x_2 = \frac{3 + \sqrt{3}}{6}$. Jegyezzük meg, hogy $x_1 + x_2 = 1$ miatt $f(x_1) = f(x_2)$.

Mivel a harmadfokú $f'(x)$ -nek három különböző valós gyöke van és a főegyütthatója negatív, a grafikonja fölvázolható: (2. ábra). A grafikonról leolvasható a derivált előjele, és így az is, hogy f -nek két lokális maximuma van: x_1 -ben és x_2 -ben. Azt már láttuk, hogy ezek a maximumok egyenlők és mivel f szigorúan monoton növekvő, ha $x < x_1$ és szigorúan monoton fogyó, ha $x > x_2$, azért ez a közös érték, $f(x_1) = f(x_2) = \frac{1}{12}$ a függvény abszolút maximuma.

3. ábra

Szilágyi Péter (Debrecen, Kossuth L. Gyak. Gimn. 10. évf.)

Megjegyzés. A fenti vizsgálatból az is kiderül, hogy f -nek lokális minimuma van, ha $x = \frac{1}{2}$; ennek értéke $f\left(\frac{1}{2}\right) = \frac{1}{16}$. Az f függvény grafikonja a *3. ábrán* látható.